

מתורתו של צדיק אביר יעקב

משנתו של מרן רבי יעקב אביחצירא זי"ע | על דרך הפשט
לקט דרושים ומאמרים, כביאור פשט מצוות התורה וענייני עבודת השי"ת
שנלקטו מכל ספריו הק'

בס"ד, פר' תצוה תשפ"ו

בית יעקב

מעלת שלשת האותות - תפלין שבת ומילה

קדש החתומה בגופו, ומשום כך מכרח אות זה להיות בו תמיד, יום ולילה לא ישבת, כי אין רגע הפנוי משמירת קדשת הברית. ואם לא יטהר האדם את עצמו ויקדש את גופו לשמירת אות ברית קדש כראוי, שוא שקד שומר בשמירת המצוות האחרות, כי ברית קדש היא יסוד האדם, ואם נפל היסוד - נפל הבנין, ולא תחול עליו קדשת המצוות.

כך גם בענין האותות האמורים כאן, שאותות השבת והתפלין מצטרפים לאות הברית, כל זה דוקא אם ברית המילה נשמרת כראוי, אך אדם המבטל את שמירת אות ברית קדש, כל האותות האחרים בטלים ומבטלים, הגם ששומר את השבת ואת התפלין.

רמו שמירת הברית בעשיית ציץ הזהב

מעתה, זהו שאמר הכתוב וְעִשִּׂיתָ צִיץ זָהָב טְהוֹר. ציץ רומז לאות ברית קדש, כי תבת מילה הנכתבת במלוי כזה: מ"ם יו"ד למ"ד ה"י, עולה עם הכולל בגימטריא 'ציץ' (190). וטעם קריאת ברית המילה בשם 'ציץ', משום שציץ מלשון הארה, כמו בפסוק (שיר השירים טו) 'מציץ מן החרכים'. וגם ברית המילה מאירה ומזהירה בקדשתה את כל הגוף הגשמי, ומקדשת אותו בחותמו של הקדוש ברוך הוא. ועל זה הזהירה התורה, וְעִשִּׂיתָ צִיץ - היא ברית המילה כאמור, וְזָהָב טְהוֹר - שיהיה אות ברית קדש מציץ ומאיר על כל הגוף, על ידי שיהיה נקי ומזקק מכל פגם וסיג כזהב טהור. וזאת משום שאות ברית המילה הוא העד העקרי על האדם, אשר לעולם אינו סר ממנו, בין בשבת ובין בחל.

רמו האותות האחרים בפרשת הציץ

כאשר ישמר האדם את אות הברית כראוי, אז יוכל לצרף אליו בימות החל את קדשת אות התפלין, ובשבת את קדשת אות השבת, ובקדשת הברית יוכלו אותות קדושים אלו להצטרף גם כן. וזהו באור המשך הפסוק: וְפִתַּחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֲתָם - תבת פתוחה עולה בגימטריא 'טוטפת' (504), והן התפלין הקדושות, שהן 'קדש לה'. וכן גם השבת נקראת 'קדש', כמו בפסוק (שמות לא יד) וְשַׁמְרְתֶם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קָדֵשׁ הִיא לָכֵן, וכיוצא בזה נקראו גם המועדים 'קדש', בפסוק (ויקרא כג ב) 'מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש', נמצא ששלשת האותות רמוזים בפסוק זה, ומתקיימים בשמירת אות ברית המילה.

וְעִשִּׂיתָ צִיץ זָהָב טְהוֹר וּפִתַּחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֲתָם קָדֵשׁ לָהּ (כח לו).

האותות כעדים על קדושת האדם

זכו עם הקדש להקדש בשלושה אותות קדושים, אשר על ידם דבקים הם בקדשתו העליונה של הקדוש ברוך הוא, ואלו הם: שבת קדש, תפלין, וברית מילה, אשר כלם נקראים בתורה 'אות'. מכיון שבהם מובן כי מחיבים הם לשמר את האותות בקדשה רבה, כדי שיזכו למעלות הרבות הבאות על ידיהם.

על פי שני אותות יקום דבר

על כך כותב רבנו זיע"א (מעלי צדק אות שי"ן), כי מכיון שאותות אלו משמשים לעדות, זקוק האדם בכל עת לשני עדים, אשר על פיהם יקום דבר. ולכן, בחל הוא מניח תפלין על ראשו וזרועו, ואות ברית קדש חקוקה בבשרו. אך בשבתות וימים טובים אין האדם זקוק לאות התפלין, משום שימים אלו עצמם נחשבים לאות ברית, ולכן מצטרפים יחד עם אות ברית המילה להעיד על האדם. נמצא שבכל עת סובבים את האדם שני עדים, בחל ברית מילה ותפלין, ובשבת ויום טוב אות השבת והיום טוב עם אות ברית קדש, ועדיו בחתומיו זכין לו לקדשה ועבודת ה'.

משום כך, צריך האדם להתבונן בשני האותות אשר עליו, ולעורר עצמו לשמורם כראוי, ביראה וקדשה, ויזהר מאד שלא יפגם בהם חס ושלום בחטא או בחסר קדשה, ועל ידי זה יזכה בהם לכל המעלות הטובות, כי אותות אלו הם שרש ועקר לכל התורה ומצוותיה.

ברית המילה חקוקה באדם ונצרכת לו תמיד

על דרך זו יש לפרש את הפסוק האמור כאן. גם כאן רומז הכתוב על שלשת אותות אלו, שהם עדיו וחומתיו של האיש הישראלי. והנה, חלוק אות ברית המילה משני האותות האחרים, שהרי אות הברית חקוק בגופו של האדם תמיד, ונמצא בו בין בשבת ויום טוב ובין בימות החל. אלא שבימות החל מצטרף אליו אות התפלין, ובשבת מצטרף אות השבת, וכן בדומה לזה ביום טוב, גם הוא נקרא אות ומצטרף לאות המילה.

ביטול שמירת הברית מבטל גם את האותות האחרים מכאן, שעקר שרש האדם מתקיים בשמירת ברית

יראת יעקב

יזהר מלפגום בשמות

הקודש הרמוזים בפה ועשו את האפד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר מעשה חשב (כח ו).

ושש משזר, בא לרמז, דמצינו הפה נקרא שלשה שמות: פה, לשון, שפה. וכל אחד מהם רמוז שתי פעמים בשמות הקדש, פה גימטריא ס"ג וכו"ב אותיות. עוד, גימטריא פה עם הכולל אלקים. לשון גימטריא שכינה עם הכולל, ועוד, גימטריא אלהים דידין ואלהים פשוט. וכן שפה גימטריא שכינה, ועוד, גימטריא אלהים דידין ואלהים פשוט. וכשיחשב האדם ששה השמות הקדש הרמוזים, רעדה תאחז אותו ויזהר מלפגם בשמות אלו.

וזהו שאמר וּשְׁשׁ מִשְׁזָר, דהיינו, ששה שמות הנזכרים יהיו משזרים וקשורים בלבך כדי שתשמר את פיה שלא תפגם בהם. וזהו שאמר מַעֲשֵׂה חֶשֶׁב, דהיינו, הדבר הזה תלוי במחשבתך, שתחשב בשמות האלה שלא תפגם. והנה משזר אותיות ש"ם ר"ז ו"שם זר, דהיינו, אם שמרת פיה כראוי אשריך וטוב לך, לפי ששם ר"ז, הוא סוד הששה שמות הרמוזים. ואם לא שמרת פיה, דע ששם זר, הוא סמאל"ל הוא יצר הרע, וקנה שם מקומו, דלפתח חטאת רבין (בראשית ד ז):

(פיתוחי חותם)

באור יעקב

ויפל עליו זימת

לא די בְּקָרָה, אֵלָּא שְׁהוּא גַם מִתְנַהֵג בְּצוּרָה בּוֹטָה בְּיוֹתֵר לְדִינֵי הָעִיר. מִשְׁכָּר אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב כִּי הוּא עֲצָמוֹ יִטְפֵּל בְּקֶצֶב הַזֶּה, לְמַעַן יִשְׁמְעוּ הַכֹּל וַיִּירָאוּ, וַיִּדְעוּ כִּי יֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דָּוָן בְּיִשְׂרָאֵל, שְׁהָרִי לֹא יַעֲשֶׂה כֵן בְּמִקוּמֵנו לְעַבֵּד בְּמִצְחָ נְחוּשָׁה עַל לֹאוֹ מִן הַתּוֹרָה לֹא תַעֲשֶׂק אֶת רַעְךָ וְלֹא תִגְזֹל.

רַבִּי יַעֲקֹב הִגִּיעַ לְחֲנוּתוֹ שֶׁל הַקֶּצֶב בְּשַׁעַר שֶׁהִקְצֵב עֲמַד בְּחֲנוּתוֹ וּפְשִׁט בְּסִכְיֵנו אֶת הָעוֹד מֵעַל כְּבֶשׂ שֶׁנִּשְׁחַט כְּמֹה דְקוֹת קֹדֶם לָכֵן. רַבִּי יַעֲקֹב גָּסָה לְהִנְיָאוֹ מִלְמַד בְּדִין תּוֹרָה וּבִקְשׁוֹ לְהִרְסֵ אֶת הַחֲנוּת שֶׁנִּבְנְתָה עַל שְׂטַח שֶׁל הָאִישׁ הַנִּגְזֵל. בְּתַחֲלָה הוּא דָּבַר עַל לְבוֹ בְּצוּרָה רַכָּה שְׁלֵא יִתְנַהֵג בְּנִסּוֹת שְׂכֻזָּת, אֵלָּא יִחַזֵּר אֶת הַגּוֹלָה לְבַעֲלֶיהָ.

אוֹלָם הַקֶּצֶב הִמְשִׁיךְ לְעַמֵּד בְּמִרְיֹו, וְכִפִּי שִׁפְעַר אֶת פִּי בְּרֵאוּשׁוֹנָה בְּתוֹךְ בֵּית הַדִּין כְּנֶגֶד הַדִּינִים בְּצוּרָה בּוֹטָה בְּיוֹתֵר, כִּךְ עֲתָה שָׁב עַל קִיאוֹ וְשׁוֹב פֶּעַר אֶת פִּי בְּשִׁנִּית גַּם כְּנֶגֶד רַבִּי יַעֲקֹב וְכְנֶגֶד הַדִּינִים, וְלִמְרוֹת דְּרִישַׁת הַדִּינִים וְדְרִישַׁתוֹ שֶׁל רַבְּנֵי 'אַבִּיר יַעֲקֹב' לֹא הִבִּיעַ נְכוֹנוֹת לְחִזּוֹר בּוֹ מִמַּעֲשָׂיו הַרְעִים, וְאִף צִעַק בְּחִצְפָּה עַל רַבִּי יַעֲקֹב: "אֲנִי אֲמַשִּׁיךְ לְמַכֵּר בְּחֲנוּת הַזֹּאת כְּפִי שְׂאֲחִפֵּן, וְאַתֶּם לֹא תֵאמְרוּ לִי מֶה לַעֲשׂוֹת וְכִיצַד לְהִתְנַהֵג".

אוֹ אִזּוֹ הַפְּטִיר רַבִּי יַעֲקֹב לְעֲמָתוֹ: "מַעֲשִׂיךְ אֵלֹו הִבִּיאוּ עֲלֶיךָ גְזֵרָה וְעָנַשׁ, וְאִם אַתָּה לֹא תִהְרַס בְּעֲצָמְךָ אֶת הַחֲנוּת הַזֹּאת, אִזּוֹ תִדַּע לָךְ כִּי הַחֲנוּת תִּהְרַס מֵאֵלֶיהָ, וְעוֹד מַעֲט תִפֵּל עֲלֶיךָ תִקְרַת הַחֲנוּת, וְאַתָּה תִקְבֵר תַּחְתֶּיהָ. וְזֶה לָךְ הָאוֹת כִּי כִךְ יִקְרָה. כִּי כְמוֹ שְׂאֵנִי אֹמֵר לָךְ אֶת זֶה עֲתָה וְאֵנִי עֲתָה חִי וְבָרִיא, כִּךְ יִקְרָה לָךְ". וְאַכֵּן, מִיֵּד כְּאֲשֶׁר יָצָא רַבִּי יַעֲקֹב אֶת הַחֲנוּת, נִפְלָה תִקְרַת הַחֲנוּת וְקִבְרָה תַּחְתֶּיהָ אֶת הַקֶּצֶב הַסּוֹרֵר, וְלֹא עוֹד, גַּם הַסִּכֵּן בַּהּ הַפְּשִׁיט אֶת עוֹד הַכְּבֶשׂ נִכְנָסָה בְּבִטְנוֹ, וְכִךְ נִהְרַג גַּם בְּהֵרֵג וְגַם בְּסִקִּילָה, וְכֹל הָעַם שָׁמְעוּ וַיִּירָאוּ, בְּרֵאוּתָם אֶת קִדְשָׁתוֹ שֶׁל רַבְּנֵי זִיעַ"א.

קדושת יעקב

תקוני השכינה בחק לישראל

בימות החל מתלבשת השכינה בהנהגת המלאך 'מטטרורף', ומט'ט' מתלבש בקלפת נגה, שיש בה תערובת טוב ורע, ועל ידי סדר הלמוד על פי 'חק לישראל' נעשה תקון לשכינה ולקלפת נגה. מטעם זה, אין די לאדם בלמוד החק בלבד, אלא ראוי לכל אדם לקבץ עתים מיוחדים במשך היום ללמוד תנ"ך ומשנה, תלמוד וקבלה, כדי להשלים את התקון כראוי.

רמזי התיקון בפסוק

כידוע, אין דבר שאינו רמוז בתורה, וגם תקון זה נרמז כאן בפסוק: 'ואתה תצוה את בני ישראל על דבר תקון השכינה, על ידי שיקימו ויקחו אליך' ילמדו את סדר הלמוד המחלק במשך כל ימות החל, שכן תבות אלו עם האותיות והכולל עולות בגימטריא כמנין התבות 'כל הימים בחל' (201). 'שמן' ראשי תבות 'שכינה מט'ט' נגה, שהם הנתקנים בתקון זה. עתה מבאר הכתוב את סוגי הלמוד הנצרכים לתקון: סופי התבות 'שמן זית זך' - הוא 'תנ"ך', ו'כתית למאור' עולה בגימטריא בדייק כחשבון התבות 'זו משנה ותלמוד ור' (1107). וכל התקון הוא כדי להעלות על ידו 'נר תמיד', כי בלמוד התמידי יאיר אור התורה בכל העולם.

כחות שמימיים מיוחדים היה מראה האדמו"ר רבי יעקב אביחצירא זיע"א, "אביר יעקב" בימי הנהגתו את עירו תאפיללת, זאת על מנת להנהיג באמת ובישר, בצדק ובתמים את הקהלה היהודית הגדולה ובכפית דיני התורה על בניה. לעתים נדרש רבי יעקב להנהיג יד קשה בעבריינים שהפרו ברנל גסה את מצוות התורה או זלזלו בדיניה והלכותיה. היתה זו יד שמאל דוחה למגור ההתבוללות בקרב הקהלה היהודית ושמירת גדרי הקדשה בתוככי המחנה, כאשר לעמתה היתה יד ימין מקרבת בדברי חבה וקרוב אל תחת כנפי השכינה.

פעם התקיים בעיר דין תורה בין אחד מיהודי העיר לבין קצב אלים שכבש בכח הרוץ קרקע השיכת לאותו אדם, ובנה על אותה קרקע את חנותו לממכר הבשר. הנגזל הלך לבית הדין כדי לתבע את הקצב ובעת השמעת הטענות אמר לדינים כי הנגזל, הקצב האלים פשוט גזל ממנו בכח את הקרקע שלו והקים על אותה חלקת קרקע את חנותו. ואולם, הנגזל לא התרגש מהדברים, ואף הצהיר באפן ברור כי אכן הוא גזל את הקרקע פשוטו כמשמעו, כך שאפילו לא היו בדין תורה שני צדדים, כיון שהכל ידעו וגם הקצב לא הסתיר את מעשה הנגזל שלו מהנגזל.

דיני העיר פסקו באפן נחרץ כי על הקצב לפנות את השטח ולהחזירו לבעליו, אולם פסק דינם של הדינים נפל על אזנים אטומות. הקצב זלזל בדינים, ודחה את דרישתם מכל וכל, ולא היה נראה כלל כי האיש מתכוון לחזור בו מגזלתו ומהמעשה הנואל והחמור שעשה. כמו כן התנהג בעזות מצח ובצורה בוטה נגד הדינים, ולנגד עיניהם של הדינים התברב בכחו ובסרובו לעזוב את השטח הנגזל.

הדברים הובאו לידיעתו של רבי יעקב אביחצירא, "אביר יעקב", הכיצד מעז קצב אלים ונגזל זה לגזל בריש גלי לאור יום קרקע מאדם אחר. ואם

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתיב למאור להעלות נר תמיד (כז כ).

חובת לימוד תורה מוטלת על כל אדם

כל איש ישראל חייב בלמוד תורה. בין החכם המבין מדעתו, ובין האיש ההמוני הנצרך למורה ומלמד גם לדברים פשוטים, מחיבים כלם לעסוק בה כפי יכולתם. ואחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכון לבו לשמים, ובחלק התורה שמסגל לעסק, ישקיע את כל כחות גופו ונפשו, ובזה יזכה לטוב הנצחי לאור באור החיים.

מעלת סדר 'חוק לישראל'

רבנו זיע"א (מחשוף הלב) מביא בענין זה דברי קדשו של רבנו האר"י זיע"א (שער המצוות פרשת ואתחנן), בדבר מעלתו העצומה של הלמוד בכל חלקי התורה בששת ימי המעשה, כפי שכבר נדפס בספר 'חק לישראל', על פי הסדר ללמוד יומי של תורה שבכתב ותורה שבעל פה.

תיקון השכינה, מלאך מט'ט' וקלפת נוגה

בסדר הלמוד 'חק לישראל' נעשה תקון נשגב לשכינה הקדושה, שכן